

Leo Tolstoi

Marraskuun 20 päivä lennätti sähkösanomatoimistot tiedon, että mailmankuulu venäläinen kirjailija ja reformaattori on kuollut. Odottamatta se tieto ei kyllä tullut, sillä jo viikon päivät sitä ennen tiedettiin kirjailijavanhuksen kamppailevan viimeistä elämänsä taistelua ja itse oli hän jo pitemmän aikaa tietoinen pian alkavasta pitkästä matkastaan ijäisyyden helmaan. Eräälle sanomalehden toimittajalle, joka tiedusteli hänen terveyttensä joku aika takaperin käski hän puolisonsa vastata: "Tolstoi on jo kuollut ja haudattu." Myös tytarelleen Tatjanalle oli hän kertonut pian lähtevänsä pitkälle matkalle. Kuinka hän sitten marraskuun 10 p:nä lähti omaistensa tietämättä kodistaan pyrkiäksensä kohti Kaukasiaa, kuollakseen siellä rauhasa ja hiljaisuudessa uskollisten duhobarien luona, sekä miten hänen matkansa sairauden tähden keskeytyi; sen kaikki on sanomalehdet yksityiskohtia myöten yleisölle selostaneet. Meidän tehtäväksi ei kuulu tuon kaiken toistaminen. Sensijaan tässä lyhyt silmäys vainajan elämäntyöhön, sillä hän oli joka tapauksessa yksi aikamme merkillisimpiä ajatteli joita, joskin hänen esittämillään mielipiteillä ei ole varsin suurta käytännöllistä merkitystä tänä materialistisen mailmankatsomuksen aikakautena.

Kreivi Leo Tolstoi syntyi sukutilallaan Jasnaja Paljanassa v. 1828. Hän kuului Veneäpjän varakkaaseen sotilasylimystöön ja oli hän niinmuodoin tilaisuudessa viettää nuoruusvuosinaan mitä loistelija elämää. Lapsena oli hän äärettömän itsepäinen ja nuorukaise-

na ei hänen kunnianhimosna tuntenut juuri minkäänlaisia rajoja. Kolmevuotisena kertoo hän saaneensa päähänsä ajatuksen, että ihminen voi lentää, jos vaan lujasti uskoo ja puristaa käsin polviensa. Tuumasta toimeen ja nuori uskonsankari kupsahtaa nenälleen akkunasta. Ylioppilasvuosinaan piti hän sivistymättömänä moukkana jokaista, joka ei osannut virheettömästi ranskaa. Sellaisten munkkien kanssa ei hän tahtonut olla missään tekemisissä. Ei edes tervehdystä riittänyt ylioppilastovereille tältä kreivilliseltä ylpeydeltä hänen luennoille saapuessaan komeissa ajopefeissään, omine hevosineen ja kuskineen. Ylhäisen ylpeä käytös ja muotiseikkain perin pohjainen tunteminen oli hänelle tärkeämpää kuin yliopistolliset tiedot.

Erottuaan yliopistosta v. 1847 asettui hän kotikartanoonsa Jasnaja Poljanaan, jossa kolmisen vuotta vietti oikeata mässääjän intohimoista elämää Pietarista tuotujen mustalaistytöjen, iloisen musiikin ja korttipelin viihdyttämänä; kunnes eräs kerta hävisi korttipelissä niin paljon, ettei hänen varansa riittänyt tuon muka tärkeän kunniavelan maksamiseen. Silloin — v. 1851 — matkusti hän Kaukasiaan, meni junkkariksi sotaväkeen ja alkoi viettää varsin vaatimatonta sotilaan elämää, kuluttaen ainoastaan kolme ruplaa kuukaudessa. Siellä tutustui hän vasta elämän todellisuuteen ja tajusi kutsumuksensa kirjailijana. Ensimmäinen teoksensa: "Lapsuus", valmistui jo v. 1852.

Kriminsodan aikana v. 1854 saapui Tolstoi sitten Sevastopoliin, jossa viipyi piirityksen loppuun, ottaen innokkaasti osaa venäläisille onnettomaan taisteluun. Sodan loputtua palasi hän Pietariin, nauttien sekä sotasankarin, että alkavan kirjailijan maineesta. Sittemmin vetäytyi hän maatilalleen, ruveten perin huolellisesti maataloutta hoitamaan ja meni v. 1862 naimisiin, utterana tilanhaltijana ja elintavoiltaan säännöllisenä miehenä.

Vuosina 1867 ilmestyi sitten ensimmäinen osa hänen mestariteoksestaan: "Sota ja rauha", joka nosti hänen kirjailijamaaineensa kukkuloille. Tämä teos on elävä kuvaus olemassaolon taistelusta, jota koko kansa käy. Se on samalla voimakas kuvaus sodankauhuista ja rauhanaatteen elähyttämä. Tälle aatteelle perustuukin sittemmin Tolstoin varsinainen elämäntyö. "Joka miekkaan rupee, se miekkaan hukkuu" on sisimpänä ytimenä hänen uskonnollis-filosofisessa opissaan. Tuo oppi on saanut aivan puustavillisiakin tunnustajia muutamista kaukaasialaisista, joiden luo Tolstoi pyrki viime hetkensä viettämään ja joita muutama vuosi sitten Tolstoi kustannuksellaan siir-

rätti tälle puolen Atlantia, Venäjän hirmuhallituksen kynsistä pelastaakseen nämä duhobareiksi kutsutut uskolaisensa.

Synkkää pessimismia ja elämänauntintojen kieltämistä sisältää muuten Leo Tolstoin kirjallisuus. Hän oli uskonnollisanarkistinen idealisti, joka uskoj terävällä arvostelullansa tämän yhteiskunnan ja kirkon mädännäisyydestä kääntävänsä ihmiset "rakastamaan lähimmäistään niinkuin itseään". Terävästi ruoski hän kirkon tekopyhyyttä, räikein voimakkain värein asetti hän rikkauden ja köyhyyden vastakkaisuudet näkyviin, ankarasti arvosteli hän "Jumalan armosta" hallitsevia hirmuvaltiaita. Hän oli suuri kapitalistisen ajatustavan kumoamisessa, suuri kirkollisten valheitten kaivamisessa näkyviin, mutta kun oli kysymys uuden rakentamisesta, niin Tolstoin katse himmeni. Hänen kirjoittamansa myrhenäytelmä: "Pimeyden valta,, tärisyttää kyllä katsojan tunteita, mutta yhden ja kahden rikollisen polvistuminen näytelmän lopussa, tunteita liikuttavaan syyllisyyteensä, tunnustukseen, ei jätä järkeen sitä varmuutta, että pimeydenäytös siitä sanottavasti vähenisivät. Me luemme mielenkiinnolla Tolstoin "Ylösnousemuksen" eläviä kuvia ylä- ja alaluokan olosuhteista ja moitiskelemme sen luettuaamme ehkä tätä yhteiskuntajärjestelmää, jossa sellainen on mahdollista, mutta me emme voi tulla sen luettuaamme vakuutetuiksi yhteiskuntajärjestelmän muuttamisesta, vaikka romaanin sankari tekeekin Tolstoin tapaisen elämäparannuksen. Samoin me kernaasti myönnämme, että Tolstoin esittämä Kristuksenopin ydin on ihanteellisen kaunista, mutta se ihanne on korkealla ja kaukana, se on saavuttamattomissa kuten pohjantähti tuolla ylhäällä.

Yksi ja toinen pyhä Franciskus saattaa vuosisatain kuluttua ilmestyä elämänsä loppupuolella — ensin aikansa ylellisyydessä irtaittuaan — lähimain toteuttamaan noita yleviä ihanteita käytännöllisessä elämässä Tolstoin tavalla; saattaapa he opillaan sekä esimerkiksi saada jommoisinkin joukon seuralaisiakin mutta "yksi pääskynen ei tee kesää" eikä tunteita hellyttävä idealismi voi kääntää tätä maailmaa niin huomattavasti, että se vaikuttaisi järjestelmän muutosta.

Tolstoi oli kyllä aikansa nerokkain individualistinen maailman parantaja. Hän oli pelkäämätön totuuden apostoli ja toimi kieltämättä syvimmän vakaumuksensa mukaisesti. Myönnettäköön myös hänen ansiokseen sangen suuri merkityksellinen valistustyö Venäjän henkissä pimeydessä elävän kansan keskuudessa. Hän oli huutavanaäni

korvessa, suuren tsaarivallan pahan omantunnon rohkea kolkuttaja. Kauan elää muisto talonpoikaismekkkoon pukeutuneesta rikkaasta kreivistä, joka koetti elämässään toteuttaa mestarin oppia: "Mitä te tahdotte, että ihmisten pitäisi teille ekemän, se tehkää te myös heille". Manalle on mennyt suuri venäläinen ihmisystävä ja terävä-älyinen ajattelija. Mutta suurempi hän vielä meidän mielestämme olisi saatanut olla, jos hänellä uskon asemesta olisi ollut sosialistinen elämänymmärrys.

Arvostelua muuten kuka tyydyttäis;
Ei haudassakaan rauhassa saa maata
Ken jotain tehnyt on vain tuntuva,
Niin manalaankin häntä haukutaan,
Tää elämän on säälimätön sääntö.
Työ toki pysyy tehtynä
Ja aika korjaa erheet.
Sä hiihdit ladun ummekkaan,
Toiset voi välttää virheet.

E. S.

